

UKRAINIAN CINDERELLA AND GERMAN SHOEMAKER:
HISTORICAL ESSAY

*Natalia Kondratieva*¹

УКРАЇНСЬКА ПОПЕЛЮШКА І НІМЕЦЬКИЙ ЧОБОТАР:
ІСТОРИЧНИЙ ЕСЕЙ

Наталія Кондратьєва

Якоб Беме народився 1575 року в селі біля міста Герліца (Саксонія в Німеччині) в родині селянина. Спершу допомагав батькам по господарству, пас домашню худобу. Згодом його віддали в навчання до шевця. У сільській школі він навчився читати й писати німецькою мовою, цим освіта й завершилася, латині він не знав. З роками став самостійним чоботарем, займався також іншими ремеслами — торгував пряжею, знався на садівництві. Основну частину життя провів у Герліці, де й помер 1624 року.

Катерина Білокур народилася 1900 року в селі Богданівка Полтавської губернії у селянській родині. Допомогала по господарству, уміла прясти. До школи не ходила, але навчилася читати і писати. Усе життя займалася домашнім господарством, доглядала хвору матір. Жила в Богданівці до своєї смерті в 1961 році, там і похована.

Якоб Беме — великий містичний філософ, один із найвидатніших теософів середньовіччя, родоначальник західної софіології, реформатор. Подарував світові нову грань Істини.

Катерина Білокур — містичний художник, видатний майстер декоративного живопису, Народний художник України. Подарувала світові нову грань Краси.

Якоб Беме читав Біблію, перекладену німецькою мовою Мартином Лютером, читав написані німецькою твори швейцарського натурфілософа і алхіміка Теофаста Парацельса, інші роботи німецьких мислителів. Та основне, що треба знати про цю особистість — його містичні прозріння, видіння, через які йому були відкрито створення Світу. Свідомість Беме переносилася до центру випромінювання різноманітного життя, і він осягав у глибині центру Джерело, що керувало невидимими променями, які пов'язували усе живе із Творцем.

¹ nkondr24@gmail.com

Якоб не міг не поділитися своїми знаннями з іншими. У 37 років він видав свою першу роботу «Аврора або Ранкова Зоря у сходженні». Це був красивий твір. «Аврора» виступала проти спотворення християнського вчення і церковних догм. Звісно її не міг не зауважити герлицький оберпастор Грегор Ріхтер. Він вважав роботу Беме небезпечною для церковного ладу. Скликана ним міська рада винесла рішення, згідно якого Якоб Беме був взятий під варту, а потім витворений із Герліца. Пізніше йому дозволили повернутися, але за умови, що він дасть обіцянку ніколи надалі не братися за перо.

Однак надто могутнім був дух Беме, аби скоритися забороні, і швець далі продовжував писати. Щоб мати певну свободу і можливість поширювати свої твори, Беме добився права торгувати пряжею і відвідувати інші міста. У нього з'явилися однодумці та друзі, але ще більше ворогів та ненависників.

Якоб Беме писав: «Подібно до того, як у природі тече, панує і перебуває добре та зле, так і в людині: але людина — дитя Боже, яке він створив із кращого ядра природи на панування доброго і подолання злого. Хоча зле пов'язано з нею, як у природі зле завжди пов'язано із добрим, усе ж вона може долати зле; коли вивищує вона дух свій у Бога, то тече в ній Дух Святий і допомагає їй перемагати»...

Тільки в останній рік життя Якоб Беме знаходить захист від постійних нападок і переслідувань. Його покровителем стає саксонський курфюрст Йоганн Георг I. Це сталося у травні 1624 року. А через три місяці Беме занедужає і ще через три помре. Життя Якоба Беме було важким і часом небезпечним, але він пізнав ні з чим не зрівнянне щастя духовних одкровень.

Катерина Білокур завжди хотіла малювати. Але в селі це вважалося чимось дивним, а в господарстві справою даремною, то ж прагнення її до живопису ніхто не підтримував. Пізніше в своїй біографії Катерина Білокур напише: «У будні мені малювати заборонялося, тільки в неділю після обіду, коли все пороблю...». Тоді Катерина кріпила до стіни сараю старе полотно і малювала по ньому вугіллям. Потім прала і малювала на ньому знову. Згодом навчилася майструвати пензлики — брала волосинки з котячих хвостів, прив'язувала до паличок. Шукала природні барвники... Малювала квіти.

А вже невдовзі фізики Кірліан знайдуть засіб, щоб фотографувати електромагнітні випромінювання фізичних об'єктів. Лабораторія Новосибірського Академмістечка почне робити красиві фото випромінювань квітів. Але Катерині Білокур не потрібна була ніяка лабораторія, адже вона бачила кольорові промені, в світлі яких жили квіти. Деякі з них світилися яскравіше, інші блякло, кольори одних були в гармонії з кольорами інших, а були такі, що дисгармонували. Аури квітів могли змішуватися і додавати букету нових відтінків. Ті, хто спостерігав за художницею, дивувалися, чому вона так довго писала свої картини — рік, а то й довше; і чому писала тільки з природи, живої природи, довго її розглядаючи; чому інколи проходила кілометри в пошуку бажаної квітки... Про зрізані говорила «загублені душі».

Заміж не вийшла свідомо — тоді не мала б часу займатися живописом. Дуже хотіла удосконалити живописну майстерність, двічі спробувала зі своїми малюнками вступати до художніх технікумів і двічі їй відмовили, навіть не розглянувши малюнки, і лише тому, що не було атестата про семирічну освіту. І ось у тридцять чотири роки, не маючи підтримки жодної співчутливої і розуміючої душі, без можливості вчитися, чаша терпіння переповнилася і Катерина вирішила піти з життя. Її врятували, але через перебування в холодній воді нерви ніг були загублені і на все життя залишилася біль, який посилювався взимку і трохи стихав у літню пору.

Якось Катерина почула по радіо спів Оксани Петрусенко і настільки він схвилював її, що вирішила надіслати співакці кілька своїх малюнків. Оксана Петрусенко показала дивовижні малюнки своїм друзям, і це привернуло увагу до самотньої художниці. Знайшлися ті, хто оцінили її талант і на довгі роки стали друзями. Частину картин Катерини Білокур придбав Музей народного декоративного мистецтва у Києві, її роботи почали відбирати на виставки, у тому числі й на міжнародні....

Але зло завжди ходить за добром, як то заздрість, наклепи, та нерідко це переносять на творчість. Так і чиновники від мистецтва не бажали визнати унікальний дар, глибоку духовність її творчості і віднесли картини художниці до розряду наївного мистецтва.

Прохання Катерини про виділення їй кімнати у місті залишилося без відповіді, мрія талановитої і недужої жінки про цивілізований куточок із централізованим опаленням та газовою плитою виявилася нездійсненою. За рік до своєї смерті Білокур писала в одному з листів: «Хіба я художник? Я — Попелюшка...». А жалкувала вона найбільше про те, що стільки картин залишилося ненаписаними, адже доки прибереш та нагрієш хату, принесеш води, зготуєш їжу, доглянеш хвору матір — уже й сил на улюблене заняття бракує.

1961 року на дев'яносто п'ятому році життя померла її мати, а через кілька місяців після операції, яка вже не могла її врятувати, пішла в інші світи і Катерина Білокур.

Їх треба бачити, ті картини, які залишила людям ця унікальна художниця, адже це не можливо описати словами, як не можливо описати «живі промені, що поєднують все живе із Творцем».

Черевики, забираючи на себе бруд, холод, жорсткий тлум наших земних доріг, допомагають проходити нам земний шлях. Черевики зіграли певну роль і в житті Катерини Білокур — однією з причин, чому родина заборонила їй ходити до школи, була економія на взутті, бо вартувало воно дорого.

Ми повторюємо: «як на Небі, так і на землі», то ж, якщо існують земні черевики, що допомагають іти по землі, то є і Небесні, ті, що допомагають простувати шляхом духовним, горнім, шляхом самовідданості і вірного служіння своїй справі, служінню істині і красі. У казковій Попелюшки були небесні черевички — казкові, кришталеві, сяючі промінням далеких зірок. Черевички, які ніхто і ніщо не могло позбавити чар, бо вони були, як душа — не від світу цього. Ось за цими черевичками її й шукали, і не мало значення, де шукали, в палаці чи бідному домі, в багатих шатах чи латаній сукенці.

Українська Попелюшка і німецький Швець, як сестра і брат великої духовної родини людства. Очевидно, вони завжди разом, якщо ідуть одним шляхом і роблять спільну справу — несуть людям промені істини й образи краси. То ж не дивно, що вони зустрілися. Напередодні Новоріччя 2002 року у київському магазині «Мистецтво» на Хрещатику, на книжковому прилавку лежали поряд дві книги: щойно виданий у серії «Канон філософії» твір Якоба Беме «Аврора або Ранкова зоря у сходженні» і новий альбом картин Катерини Білокур. «Аврора» була в яскравій глянцевій обкладинці із світлинами космічних пейзажів. Космічні зорі на них чимось нагадували квіти з альбому Білокур — і ті, й інші променіли...